

Bagımsızlık ve Demokrasi Mücadelesinde

halkevi

İstanbul Bakırköy Halkevinin Bombalanması ile ilgili açıklama ek sayfada

SAYI : 6 HALKEVLERİ YAYIN ORGANI HAZİRAN 1979

FAŞİZME KARŞI İLERİ !

Ülkemizde hakim sınıflar tam bir çıkmazın içindedirler. Tekelci grupların ortak problemi kitlelerin ekonomik —demokratik isteklerinden ve dirençlerinden kurtulma problemidir.

IMF'nin dayattığı koşullar ve tekelci sermayenin talepleri mevcut hükümetin «görevini doldurduğu» görünümünü yaratıyor. Ekonominin sürekli ve yapısal bunalımı uzun vadede derinleşebilecek bir nitelik taşıyor. Hükümete karşı geliştirilen ve özellikle tekelci grupların başını çektiği kampanya, izlenen politikanın daha sağ ve gerici karekter taşımasını istemekten başka bir şey değildir.

«Gerçekçi çıkış yolları» dedikleri «bilinmeyen» demokratik hak ve özgürlüklerin tümüyle yok edildiği, sömürü baskı ve zulmün daha da arttığı açık faşizmden başka ne olabilir?

Faşizme karşı mücadele programı, bugün açık faşizmi engelleme çalışmalarını da içermektedir. Fakat, açık faşizmi engelleme çalışmaları asla faşizme karşı mücadelenin esası değildir. Ülkemizde faşizme karşı verilen mücadele esas olarak bir devrim sorunudur.

Bugün tüm emekçi halkın baş düşmanı faşizme ve azgın faşist saldırılara karşı mücadele doğru bir politika etrafında, tüm yurtseverlerin birliği yolunda, FAŞİZME KARŞI İLERİ sloganının hayata geçirilmesine bağlıdır.

başyazı

Görevlerimize İlişkin

Ekonomik/Toplumsal yapı sıkıntılar içinde kıvranıyor. Emperyalizmin derinleşen bunalımına bağımlı olarak geliştirmiş olduğu yeni sömürgecilik yöntemleri ülkelerin çarpık ve dışa bağımlı ekonomilerini daha bir şiddetle sarsıyor. Ve bu sarsıntıların sistem içinde ilacı yok, tedavisi imkansız. Emperyalizmle bütünleşmiş tekelci burjuvazinin ayaklarını bastığı zemin, şiddeti her geçen gün artan bir şekilde sallanıyor.

Bu yapısal görünümle birlikte yaşadığımız günler, faşist terör boyutlarının ülke çapında yaygın ve örgütlü bir şekilde sürmekte olduğu gerçeğidir.

Malatya, Elazığ, Maraş, Yozgat ve Seydişehir'de tezgahladıkları saldırılar emekçi halkımızı teslim almak ve susturmaya yöneliktir.

Günlük yaşamımızın bir parçası haline gelen faşizme karşı mücadele, faşizm karşısında devrimci politikanın, aktif bir mücadele anlayışı temeli üzerinde kurulması gerektiğini doğruluyor. Bu doğrulanan politika, hayatın her alanında faşizme karşı tavizsiz ve örgütlü mücadele sürdürmenin bir yurtseverlik görevi olduğunu göstermiştir.

Faşizme karşı mücadele günceldir. Güncel görevlerini yerine getirme uğraşı içinde olan tüm demokratik örgütler gibi HALKEVLERİ de faşizme karşı mücadelenin içindedir.

Çok yaygın örgütlenmeye sahip olan Halkevleri «şube sayısı 800 zü açmıştır» içinde olduğu faşizme karşı mücadelede görevlerinin ne kadarını yerine getirmektedir?

Kısaca üzerinde duracağımız örgütsel yapımız, bizlere mücadele anlayışımızın hayata geçirilmesinde aşmak zorunda olduğumuz önemli görevleri hatırlatmaya çalışacak, eksikliklerimizi giderirken yanlış/eksik halkevcilik politikalarını da terketmek zorunda olduğumuzu kavramaya yardımcı olacaktır.

Halkevleri faşizme ve emperyalizme karşı bağımsızlık ve demokrasiden yana her kişinin örgütlendiği tavan/tabanda her «çeşit» siyasi görüşleri barındıran ülkemizde önemli görülebilecek bir birliği sağlamasının yanında, ekonomik/toplumsal yapının ideolojik yansıması kültür üzerine araştırma yapan, emperyalist kültür politikasına karşı savaşım veren demokratik kitle kültür örgütüdür.

Bu tanımlamayla birlikte pratiğe sunduğu işlevine bakıldığında temel eksik yanı program sorunu olarak ortaya çıkmaktadır.

Bir çok siyasi çizgiyi karakterize eden siyasi programların içinde halkevleri örgütlenmesinin/işlevinin netleşmemesi;

(Devamı Sayfa 2'de)

ODTÜ'de Baskılar sürüyor

ANKARA — Son yılların, eğitimini aksatmadan sürdüren hemen hemen tek okulu olan Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde üç aydır yoğunlaşan Jandarma baskısının, dönem sonu sınavlarının başladığı şu günlerde daha da arttığı bildiriliyor. ODTÜ öğrencileri, birçok arkadaşlarının jandarma tarafından hiçbir gerekçe gösterilmeden göz altına alındığını, bir süre Mamak Askeri Cezaevi'nde tutulduktan sonra, salıverildiklerini söylüyorlar. Tutukluluk süresince derslerine devam edemeyen öğrenciler, sınavlarda ve sömestre sonunda başarısız durumda kalıyorlar. Bundan bir süre önce, yedi demokratik kuruluş (TÖB-DER, TMMOB, TÜMAS, TÜMÖD, ÇAĞDAŞ HUKUKÇULAR DERNEĞİ, HALKEVLERİ, ODTÜ ÖĞRETİM ÜYELERİ DERNEĞİ) tarafından tarafından basına yapılan ortak açıklamada, sözkonusu baskılar kınanmış, ODTÜ'de öğrenimin her şeye rağmen süreceği bildirilmişti. Yine aynı kuruluş Genel Başkanlarının imzasını taşıyan bir açık mektup, Başbakana gönderildi. Basına dağıtılan mektupta şöyle deniliyor : TÖB-DER TMMOB, TÜMAS, ÇAĞDAŞ HUKUKÇULAR DERNEĞİ, HALKEVLERİ ve ODTÜ ÖĞRETİM ÜYELERİ DERNEĞİ BAŞKANLARI, 8.6.1979 GÜNÜ BAŞBAKAN'A AÇIK BİR MEKTUP GÖNDEREREK «ODTÜ» DE DÖNEM SONU SI-

(Devamı Sayfa 3'te)

ÇOCUK ve SANAT

AHMET YILDIZ

Yaşadığımız devrimsel çağının oluşturduğu yeni değerlere uyumlu bir toplumun biçimlenişinde özdeksel yönden insan ve tinsel (manevi) yönden ekin kültür iki temel belirleyicidir.

Geleceğin insanını bugünkü çocuk oluşturacağından ve ekinsel oluşumda da baş öğe sanat olduğundan, çocukla sanatı bir birliktelik içinde ele almayı, öğütümüzün niteliği ve yılımızın da özelliğine uygun bir davranış saymaktayım.

Gerçekten çocuk yılı olarak kabul edilen 1979 yılında,üç çok önemli olguyu (antiemperyalist kurtuluş savaşının örgütlü başlangıcı, teokratik devletten laik cumhuriyete geçiş, ulusal egemenliğin en yüce siyasal ilke olarak kabul edilişi) simgeleyen bir günü (23 Nisan) çocuk günü kabul eden ülkemizde, ilerici-devrimci-halkçı bir ekin (kültür) örgütü olan halkevlerinin bu konulara büyük önem vermesi örgütsel niteliği ve amaçları gereğidir.

Bizim gibi, hâla da bir çağdaşlaşma savaşımını verirken, çok ağır bir bunalım içinde bulunulduğumuzdan, böylesi konularla yeterince uğraşamayan bir ülkede, tüm düşünür ve yazarlarla ekinsel örgütlere çok önemli görevler düşmektedir.

Toplumunun özdeksel varlığını oluşturan insanın fidanı olan çocukla onun tinsel nitelik ve biçimini kazanmada etmen olan sanatın birlikte ele alınması için, önce, bunların çağımızda nasıl olgulanmaları gerektiği üzerinde durmak isteriz.

ÇAĞIMIZDA ÇOCUK

Toplumların en devinimci (dinamik), en coşkulu, en temiz, çıkarcılığa en az bulaşmış, gelecekten çok pay istemeğe hakkı olan, türlü biçimlenişe açık olan, kurul düzenle ilişkileri en zayıf, en değişken, düş evreni geniş, özlem ve inançlarında bağnaz denecek kertede kararlı, toplumsal oluşumla söz sahibi olmada ödün vermek istemeyen, o oluşumun karşı tezi, toplumların taze kanı ve yürekliliğini en cömertçe bir özverililikle akrnaştıran gençliğin ön aşaması olan çocuğun yetiştirilmesinde, gösterilecek özen, güvenceli bir geleceğin oluşmasında baş etmendir.

Böylesi bir özenle, insanlığın tomurcukları olan çocukların, üstün niteliklerini sanatın oluşturacağı bir ortamda geliştirmeleri ve ortamdan kaynaklanan esinimleri ile, onun oluşmasına da katkıda bulunmaları, çok yönlü ve değişik boyutlu bir etkileşim yaratır.

SANAT

Sanat, toplumun biçimlendirmenin baş etmeni olan ekini oluşturan temel öğedir, Gerçekten, (bilgiyi, inancı, sanatı, ak töreyi (ahlak), töreleri ve bağlı bulunduğu toplumun üyesi olma yönünden de bireyi, kazandığı alışkanlıkların ve öbür becerilerin tümünü kapsayan çok yönlü bir övüntü olan ekin, tüm toplumun ve üyelerini ukşatan, her türlü düşünüşü, duyarlığı ve davranışı oluşturan bir övüntüdür.)

Bu övüntüyü meydana getiren öğelerin oluşmasında ve onların çağcıl üstün nitelikli insancıl ir nitelik kazanmasını sağlamada, sanatın çok eblirgin etkileri olması doğaldır.

Bir bakıma «bizi bir yapan» ekini oluşturmada sanat, en belirleyici öğe olduğundan on ne denli önem verilse azdır.

İsanın tülü yeteneklerinin karmaşık sonucu ve ürünü olan sanatın, insanın tinsel, ruhsal ve duygusal oluşumundaki ve değer yargılarının değişmesindeki büyük etkileri ile, sanatçının yapıtında, bağlı bulunduğu ekonon türlü yansımalarının belirgin olması, çocukların yetişmesini, sanatla çok yönlü bir etkileşim halinde algılamayı gerektirir.

Bu nedenlerledir ki, Atatürk'ün girişitiği ekinsel devrimle (sistematiği yeterince geliştirilerek bilimsel bir tutarlık ve bütünlük içinde görülmemekle birlikte, ilk ekinsel devrimi Atatürk başlatmıştı), Doğu ekininden çağdaş ekine (Atatürk'te «batılılık» değil «çağdaşlık» deyimi vardır. Uyduruluk yanaşması değil çağdaşlaşma söz konusu idi.) geçişte, sanata da, çağdaşlık temel ilke idi. ve gençliği de bu olgu içinde algılamalıyız.

Böylece, köhnelikleri depolamayı, geçmişteki yaşantıları bu çağda da yaşatmayı, eskiden kalan çeşme ve köprüleri ekin sanan ve devrimci değişmeleri engellemeyi bir ekinsel görev sayanlar, emperyalizmle ve faşizme çok elverişli bir ortamı oluşturmaya çok yardım etmektedirler. Bir kesimin amacı da budur.

Böylesi eylimlerden güç alan itkidarların, faşistlere sağladıkları fırsat ve olanakları, hiç bir ülke iktidarı sağlamamıştır. Bu ancak kasıtlı bir komple ya da korkunç bir aymazlığın sonucu olabilir.

Bu acı gerçekler karşısında, emperyalizmin yoz ve feodalizmin köhneci ekinlerine karşı, devrimci ekinsel savaşın sürdürülürken, toplmun ve özellikle emekçi kesimlerin, ekinsel köhnecilikten arınarak, ekinsel yenileşme süreci içinde, insanlığın üç beşbelâsının (emperyalizmi, faşizmi, kapitalizmi) yaşayamayacakları bir ortamı oluşturmak için türlü çağdışılıklardan, boş inançlardan, akla ve bilimsel ürünlere karşıtlıklardan, uyuşukluğun karnağı olan yazgıcılıktan «kader» öykünmeci-aktarmacı tiyatro ve sinemalarla bol resimli, magazinli; makyajlıyla basın organlarıyla desteklenen emperyalist ekinlerin bireyci kandırmacalarından, üç baş belâyla ve özellikle faşizme kitle tabanı oluşturmak komplolarından, iç ve dış sömürücü oyunlardan korumayı sağlayıcı katkılarda, sanata çok önemli ekinsel görevler düşmektedir.

Belirttiğimiz olumsuzlukların yaşamayacağı ve insanlık için en uygun düzenlerin, değer yargılarının ve bunlarla uyumlu kafa ve gönüllerin geliştirilmesinde sanatın etkileri çok önemlidir.

Böylesi bir ortamda ancak, çağın ve en ileri sistemlerin insanları olabilecek nitelikte kazandırılabilir bugünün çocuklarına.

Halkevleri de işlevlerini, belirttiğimiz bağlam (konteks) içinde algılayıp tüm uğraşlarının da buna göre yönlendirmelidir.

Görevlerimize ilişkin

(Baştarafı Sayfa 1'de)

örgütsel/işlevsel karmaşanın bugün ortaya çıkardığı ve zaman geçirilmeksizin çözülmesinin önemi göstermektedir. Bu nedenden ötürü ilk yapılacak iş açık, kesin ve iyi düşünülmüş program çıkartmak olmalıdır

Ve özellikle devrimciler kendi siyasi programı içinde halkevleri hareketinin yerini ve onun eylem programını belirtmek zorundadırlar.

Örgütsel/işlevsel karmaşada bugün açık olarak gözlenen bir yanlış yaklaşımda **politik bağımlılıkla örgütsel bağımsızlığın birbiriyle çelişen anlayış olarak görülmesidir.** Bu yaklaşım birçok halkevi şubesinin çalışamaz hale getirmekte, var olan örgütlenmesini/işlevini de daraltmaktadır. HALKEVLERİNİN örgütsel bağımsızlığı korunmalıdır. Çünkü demokrasi mücadelesinin parçası olan demokratik mücadelenin, politik mücadele belirleyiciliğinde verilmesi gerektiğini, günümüzde bu anlayışı «işçi sınıfının ideolojisine bağımlılık olarak görmenin» tavırda işçi sınıfının devrimci mücadelesinin öncülüğünü kavramak biçiminde olduğunu hatırlamamamız gerekmektedir.

Bu ilkenin kavranılması **halkevcilik çalışmalarını bir daha gözden geçirmekle** mümkün olacaktır.

Üzerinde durmamız gereken bir sorunda, yönetimi tanımayıp örgütü tanıma (!) 1 anlayışıdır.

Örgütsel/işlevsel karmaşada bu anlayış «demokratik» yanın daha da ağır basmasıyla genel devrimci ilkelerimizin örgütte işlememesine neden olmaktadır.

Giderek bu anlayış örgüt içinde örgütçükler yaratmanın ideolojik kılıfları olacaktır.

Çünkü örgütü tanımak yönetimi tanımakla içiçedir. Yönetimi tanımayıp örgüt disiplinini bozmak ayrı şey, yönetim görevini yerine getirmeyince tabandan devrimci muhalefet geliştirmek ayrı şeydir.

Bazı halkevi ve halkodalarında bugünlerde ortaya çıkan yanlış yaklaşım da, demokratik mevzilerini kendilerinin da çıtmalarıdır. Baskı güçlerinin denetiminden, çok kolay ve ucuz yol bularak, «somut koşullara ilişkin değişebilen» «yaşaması» mümkün olabilecek direnme çabasını göstermemeleridir.

Bugüne kadar sayısı bir hayli çok olmakla birlikte genel kurul öncesinde gözlenen tabela Halkevlerinden de söz etmek mümkün olmaktadır.

Faşizme karşı örgütlendiği her yerde şanlı birer direniş mevzileri olan, onlarca üyesi faşist terörle katledilmiş halkevleri şubelerini, oy deposu gören burjuva politikacılığını mahkum etmek gerekmektedir.

Halkevlerinin devrimci özünü lekelemeye kimsenin hakkı yoktur.

Halkevlerinin, örgütsel/işlevsel çalışmalarının değişmesine ilişkin birçok eleştiri daha getirilebilinir.

Şüphesiz tüm bunlar **faşizme karşı mücadelede eksik ve zaaflarımızdan arınmayı, dağınık gevşek örgütlenmemizi Halkevleri Merkezi örgütsel disiplinine yükseltmekle mümkün olacaktır.** Çünkü halkevcilik hareketi parçası olduğu genel devrimci hareketin toparlanması ile mutlak anlamda toparlanacaktır.

Bu gün çözmek zorunda olduğumuz örgütsel/işlevsel görevlerimiz anti-faşist mücadeleyi karmaşık bir görevler bütünü olarak doğru kavramayı ve her yerde tavizsiz mücadeleyi de örgütlenmeyi içinde taşımaktadır.

Devrimci Halkevciler üzerlerine düşen görevleri zaman geçirmeksizin pratiğe sunmak zorundadırlar.

(1) **Birim halkevi** örgütlerinde bazı «görüşlere sahip kişiler», örgütün aldığı kararları kendi grupçu anlayışlarına ters düştüğü zaman o kararın kendilerini bağlamayacağını söyleyerek karara uymuyorlar; onlar örgüt disiplinini bozucu bu tavırlarına uygun bir de demokratik - merkeziyetçilik anlayışı geliştiriyorlar.

Genel Yönetim Kurulu toplantısı yapıldı

2 Haziran Cumartesi günü yapılan Genel Yönetim Kurulu toplantısında:

1 — Halkevleri Kurultay gününün belirlenmesi için Genel Başkana yetki verilmesine

2 — Kurultay günü dikkate alınarak G.Y.K. toplantı çağrısının Genel Başkanca yapılmasına,

3 — Tüzük değişikliği için yapılan çalışmaların Tüzük komisyonuna verilmesine,

4 — Demokratik Kitle Örgütleri eylem Platformunun oluşturulması için Genel Başkanın girişimde bulunması konusunda yetki verilmesine,

Karar alınmıştır.

■

İstanbul Atatürk Kültür Merkezinde «Çocuk ve Sanat» konulu Konferans düzenlendi

U.Ç.Y. Demokratik Örgütler Çalışma Grubunun 18-19-20 Mayıs günleri İstanbul Atatürk Kültür Merkezinde düzenlemiş olduğu «Çocuk ve Sanat» konulu Konferansa Sn. Ahmet Yıldız Başkanlığında bir delegasyonla katılınmıştır.

Konferansın açış konuşmasını yapan Genel Başkan, Halkevlerinin çocuk yılına ve çocuklara verdiği değeri belirtmiş, çocuklara sunulan eğitim ve sanat ürünlerinin Devrimci öz taşıması gerektiğini vurgulamıştır.

Ayrıca Halkevleri adına İstanbul Koordinasyon Kurulu Sekreteri Gülşen Kurular bir bildiri sunmuştur.

■

Son on gün içinde Genel Kurul sonuçlarını Genel Merkeze bildiren birimlerimiz.

İzmi: —HE, Devrek HE, Kütahya HE, İsmetpaşa HO, Seydişehir HE, Kayaş HE— Köyceğiz HE, Gölmarmara HE, Seyranbağları HE, Dikmen HE, Zekibey HO— Çay HE, Karasu HE.

■

Vezirköprü—Halkevi şubemizin düzenlemiş olduğu Halkla dayanışma gecesinde faşizme karşı örgütlü mücadelenin gerekliliği üzerine yapılan konuşmada faşist katliamlar protesto edilmiş ve açık faşizme geçişin tezgahlanmak istendiği şu dönemde, emekçi halkın teslim alınamayacağı vurgulanmıştır.

Gecede, Vezirköprü Halkevi Halkoyunları ekibi, yöresel oyunları oynamış, Halkevi korosu saz ekibiyle birlikte coşkun türküler ve Devrimci marşlar okumuştur. Gecenin son bölümünde Halkevi tiyatro kolunun sahnelediği «Teneke» adlı tiyatro oyunu beğeniyle karşılanmıştır.

■

Vezirköprü Halkevi Şubesi Halkeğitim Merkeziyle ortaklaşa Lise ve İlkokullar arası bilgi yarışması düzenlemiştir.

■

Antakya—Halkevi Şubemizin başarıyla sergilemiş olduğu «içeridekiler» adlı tiyatro oyunu çevre köylerden büyük ilgi görmüştür.

Yaşamın gerçek yüzü ürkütmemeli bizi

bir büyükten düşüncelerini sorarsanız
şöyle der size
yaşam üzerine
ama elinizde tutup tutmamak
söylenenleri :
savaşlar bekliyor sizi
kanlı bir tank paletinin
sivri
buz gibi dişlerinde
parçalanmak var,
köre kurşuna hedef olmak,
insanlarla nedensiz, suçsuz
bıçak bıçağa vuruşmak
çiğnemek var ekinleri başakta,
süngülemek çıplak, aç çocukları
acı duyarak,
süngülemek
savaş gerekliyse insana
gece en güzel yerinde bir düşün,
işte koca bir doğa önünde,
yoğur onu bilinçle
besle sevgiyle, büyüt
bolluk salsın her yana
kalmasın aç bir tek kişi.
savaş gerekliyse insana
savaşmalı tembelle, kötüyle
bilgi en güçlü silah olmalı elde
onunla durmalı saldırgana karşı,
kurulmalı
herkesçe coşkuyla onaylanan
yeni bir dünya,
yani sizler direnmeyi kavgayı
bilmelisiniz,
tankı, topu, faşizmi,
gözüpek savmayı
öğrenmelisiniz mutlaka,
dostluklar kardeşlikler
evrende hazır her an
yeter ki
ekmeği kardeş payı
emeği kardeş payı
etmeği öğren,
çalış
övün yarattığınla
dik yapıları kat kat,
döşe yolları asfalt
ülkene fabrikalar ör
petek petek,
ek, biç, pazarla
bizim diyebil,
günler var, kan kusarlar
bir canavar ağzı gibi
alev fışkırır,
günler var
yaşanıp ölüm istenmeyecek,
bil ki
seninle patlayacak nar
seninle tutuşacak güneş,
başlayacak büyük güreş
yengiyle bitecek olan,
işte çocuğum,
amansız düşmanı olmalısın
açlığın
geri kalmışlığın
insana kıyan savaşın...

ÖZGEN SEÇKİN
(Dört Mevsim Türküleri
Yöneliş Yayınları 2, 1978 -
Ankara, Sf. 9).

ODTÜ'de

(Baştarafı Sayfa 1'de)
NAVLARININ BAŞLADIĞI BU GÜNLERDE, SINAVLARIN, ÖĞRENCİLERİN CAN GÜVENLİĞİNİN VE ÖĞRETİM ÖZGÜRLÜĞÜNÜN OLDUĞU BİR ORTAMDA GERÇEKLEŞTİRİLMESİ GEREĞİNİ VURGULADILAR.

«Bilindiği üzere Orta Doğu Teknik Üniversitesi, öğrencileri, Öğretim üyeleri ve çalışanları ile demokratik üniversite mücadelesinin güçlü bir biçimde sürdürüldüğü bir öğretim kurumudur. Yıllardır verilen mücadeleler sonucu, ODTÜ'de belirli demokratik mevziler elde edilmiştir. Öğrenci Temsilciliği Öğrenci Temsilciliği Konseyi biçiminde yasal bir yapıya kavuşmuştur.

18 ay gibi uzun bir süredir eğitimi aralıksız olarak sürdürebilen tek üniversite olmasına karşın, ODTÜ üzerinde son zamanlarda yoğunlaşan baskılarla eğitimin aksatılması hedeflenmektedir. ODTÜ öğrencilerinin yasal temsilcisi ODTÜ, öğrenci temsilciler konseyi üniversitenin bir organı olmasına karşın, kamuoyunda, üniversite yapısını yabancı bir kuruluş olarak gösterilmeye çalışılmakta, ve bu doğrultuda bir görünüm yaratılmaya yönelik girimişlerde bulunulmaktadır. ODTÜ öğrenci konseyi Temsilcilerinin gizli örgüt kurma suçundan tutuklandıkları hatırlardadır.

ODTÜ'de sınavlar geçtiğimiz günlerde başlamıştır. Bugüne değin aksamayan eğitimin sınavlar döneminde de aksamadan sürmesi, öğrencilerin can güvenliği, öğretim özgürlüğünün mevcut olduğu bir ortamda sınavlara girmesi zorunludur.

Sınavlar döneminde eğitimi aksatmaya yönelik baskı ve girişimlerin de önlenmesi gereklidir.

Hükümetimizin bu konuda gerekli önlemleri alması gerektiğine olan inancımızı belirtiriz» İmzalar: Gültekin Gazioğlu, (TÖB-DER Genel Başkanı) Teoman Öztürk, TMMOB Başkanı), Mehmet Ali Oturan, (TÜMAS Genel Bağkanı), Türker Alkan, (TÜMÖD Genel Başkanı), İbrahim Açan, (Çağdaş Hukukçular Derneği Genel Başkanı), Ahmet Yıldız, (Halkevleri Genel Başkanı,) Ersin Tulunay, (ODTÜ Öğretim Üyeleri Derneği Genel Başkanı).

Piyangotepe katliamı unutulmayacak

Halk düşmanı faşist güçlerin işçi sınıfına, emekçi halka, ilerici, devrimci ve yurtsever güçlere karşı yöneltmiş oldukları sistemli ve planlı saldırılar her geçen gün artarak sürmektedir.

TÜSİAD'ın yayınladığı bildirinin hemen ardından Piyangotepe'de faşistlerin 7 emekçiyi katletmesi, egemen sınıfların halkımızı yıldırmaya ve teslim almaya yönelik hazırlıklarının bir parçasıdır. Disk 1. Bölge Temsilcisi, TÖB-DER, TMMOB, TÜM-DER, TÜTED, ÇAĞDAŞ HUKUKÇULAR DERNEĞİ, TÜMAS, TÜMOD ve HALKEVLERİ Genel Başkanları «İşçi sınıfının, ilerici, devrimci ve yurtsever güçlerin bu katliamlar karşısında sessiz kalmayacağını», faşizme karşı mücadelenin günümüzün temel sorunu olduğunu kamuoyuna bir kez daha duyurmuşlardır.

Faşist güçlerin halkımıza karşı açmış oldukları bu ölüm kalım savaşında daha güçlü örgütlenmekten ve mücadeleye katılmaktan başka çare yoktur. Çünkü bu mücadelede faşistler yenilecek, Halk kazanacaktır.

■

SEYDİŞEHİR'DE "MARAŞ" YARATILMAK İSTENDİ

Seydişehir'de faşist güçler halk güçlerinin örgütlendikleri demokratik örgütlere saldırdılar.

DİSK'e bağlı MADEN - İŞ, TÖB - DER, HALKEVİ ve CHP örgütlerinin hedef alındığı saldırı, faşizmin ülke çapında sürdürdüğü terör ve katliamların bir parçası olarak görüldü.

■

RİZE'DE

Rize'nin İkizdere ilçesinde çalışmalarını sürdüren halkevi şubesi, kaymakamlığın anti-demokratik uygulaması sonucu «amaç dışı faaliyet gösterdiği» gerekçesi ile kapatılmıştır.

Kapatılma kararını protesto eden İkizdere Halkevcileri bu tür anti-demokratik uygulamaların mücadelelerini durduramayacağını bildirmişlerdir.

Kırsal Alanda Örgütlenme ve Köy - Koop

AKIN BİRDAL
H. E. Mrk. Yür. Kur. Üyesi

Üretim kooperatifçiliğine girmeden; üretim kooperatifçiliği nedir, ve üretim kooperatiflerini ülkemizde gerekli kılan nedenler nedir, bunun üezrinde duracağım. Daha sonra üretim kooperatifçiliğinin; Türkiye'nin ve emekçi halk yığınlarının bağımsızlıklarını kazanmasındaki görev ve işlevinin ne olması gerektiğine değinmeye çalışacağım.

Üretim Kooperatifçiliğini Türkiye'nin nesnel koşulları içinde yaşama geçireceğimize göre, bu koşulları ve yapıyı zorlayıcı ve değiştirici bir özü olduğuna göre, önce Türkiyenin mevcut sistemi ve bu sistemin getirdiği olguları kısaca anımsamakta yarar var.

Türkiye dış ve iç etmenlerin sonucu geri kalmış, bir ülkedir. Geri kalmışlığın bütün göstergelerini içinde taşır. Bir yandan ekonomisinin dışa bağımlılığı olsun, bir yandan ekonomisinin tarıma dayalı oluşu olsun, öte yandan mevcut üretim ilişkileri ve ona bağlı üst yapı kurumlarında tüm geri kalmışlığın çizgileri ve sonuçları vardır. Ülkemiz bugünde kapitalist bir üretim biçimine dayalı kalkınma çabası içindedir.

Tarımsal ürünlerin dış satımdaki payı yüzde 70 dolaylarındadır. Tarımda verim artırıcı etmenlerden sulama, gübreleme, tarımsal mücadele ilaçları gibi modern üretim girdilerinden yeterince yararlanılamamaktadır.

Kapitalizmin temel göstergelerinden mülksüzleşme olgusu, 1950'lerde traktörün tarıma girmesi ile ortaya çıkmıştır. Mülksüzleşen ya da başka bir deyişle giderek proleterleşen yoksul köylü kırlardan, kentlere göç etmektedir.

Kısaca ülkemiz, emperyalist - kapitalist sisteme bağlı çarpık ve bu sistemin bütün ayıplarını bağrında taşıyan bir ülke durumuna gelmiştir. Açlık, yokluk, pahalılık, karaborsa, işsilzik ve bunalım...

Emperyalist ülkeler kendi içlerindeki bunalımları geri kalmış ülkelerden aktardıkları, artı değerle sınıflar arası çelişkiyi ve bunalımı gidermeye çalışmaktalar. Ancak geri kalmış ülkelerin her geçen gün yükselen bağımsılzık mücadeleleri ve kazanımları, onların bunalımlarını artırmakta ve çöküşlerini hızlndırmaktadır.

Bu nedenle, geri kalmış ülkelerde sürdürülen bağımsızlık mücadelesi, emperyalist güçlerce ve onların yerli uzantılarınca engellenmek ve geriletilmek istenmektedir. İşte, 1977 1 Mayıs katliamı bunun sonucudur. Demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlanması, bunun sonucudur. Yaşamın her alanındaki katliamlar, cinayetler, saldırı ve baskılar, bunun sonucudur.

ÜRETİM KOOPERATİFÇİLİĞİ:

Üretim kooperatiflerinde, üretim araçlarının mülkiyeti kooperatiflere aittir. Bu, bağlı olunan sisteme göre değişiklik gösterebilir. Kimi yerde, üretim toplumsallaştırılmıştır. Kimi yerde, üretim araçları üzerindeki mülkiyet saklı olmak koşuluyla kooperatife devredilmiş ve tarım girdilerinde ortak kullanım geçerli kılınmıştır.

Üretimin plan ve programa dayalı oluşu, toplum ve emek unsurunun temel alınması, üretim kooperatifçiliğinin vazgeçilmez koşuludur.

Üretim kooperatiflerinde üretim sonucu elde edilen ürünlerin bir kısmı emeğe, bir kısmı toprak rantına, geri kalan bir bölümüde gerektiğinde kullanılmak üzere bir fonda toplanır.

Üretim Kooperatifçiliğinin emek sömürüsüne son vermeyi amaçlayan bir özü vardır. O nedenle, sömürü aracı olarak kullanıldığı için özel mülkiyete karşıdır. Gerek kırsal alanda gerekse, giderek tüm ülkede sömürenler ile sömürülenler; yoksullarla varsıllar arasında bir yumuşamayı değil, ayrıcalığı gidermek gibi de bir görevi vardır.

Üretim kooperatifleri işçi sınıfı biliminin yaşama geçirilmesinde vazgeçilmez bir araçtır. Kooperatifler, geniş işçi ve emekçi köylü yığınlarının üretim ve tüketim sürecinde, onların çıkarlarını korumak için; yine onları, yörüngesinde toplar. İşçi sınıfı ile emekçi köylüler arasında sıkı bir bağ kurar.

Mevcut sosyalist ekonomilerden ve alınan deneyimlerden şu sonuçlara varılmaktadır.

1) Emek ve araç gereçlerin toplumsallaştırılması temeline dayalı kooperatif kuruluşu bilim ve teknolojinin çağdaş kazanımları ile üretim yoğunlaşmıştır.
2) Toprakta özel mülkiyet varlığı üretici kooperatiflerin oluşumu ve varlığını etkilememektedir. Örneğin; Bulgaristan'da bu, yüksek verimli bölgeler toprak iki dekarken, tahıl bölgelerinde evler ve çiftlik binalarında kullanılan toprak dışında beş dekardır.
1) Yaşam düzeylerini yükseltir sınıflar arası farklılığı ortadan kaldırır.
4) Tarımsal üretim kooperatif, sistemin gelişmesi sonucu kent ve kırda ekonomik temel oluşturur.

Kısaca üretim kooperatifleri; üretimden dağıtıma dek her türlü işlevi ve görevi üstlenir.

TÜRKİYE'DE ÜRETİM KOOPERATİFLERİ NEDEN KAÇINILMAZDIR

Ülkemizde üretim kooperatiflerinin kaçınılmazlığını ve gerekliliğini kılan nedenler nedir? Bu nedenleri özetle şöyle sıralayabiliriz.

1. Anayasa gereğidir
2. Tekelci kapitalizme yani emperyalizme bağımlı, çarpık kapitalist sistemin değiştirilmesine yardımcı olmak
3. Kırsal alandaki emekçi köylülerin aleyhine olan üretim ilişiklerini değiştirmek,
4. Her alandaki emekçi sınıf ve tabakaların örgütlenmeleri karşısında kendilerinin örgütlenme zorunluluğu,
5. Her geçen gün aracı - tefeci sömürüsü, yokluk ve baskının altında eziliyor olmaları,
6. Üretimin ilkelliği ve düşüklüğü
7. Tarım girdilerindeki dışa bağımlılık ve teminindeki zorluklar,

KÖY - KOOP VE ÜRETİM KOOPERATİFÇİLİĞİ

1971'de kurulan KÖY - KOOP; Emekçi köylülerin kendi istekleri sonucu ortaya çıkmış bir örgütlenme değildir. 1969'da 1163 sayılı yasa ile devlet desteği altında oluşmuştur. Kırsal alanda yaşanılan zorlukları göreli olarak gidermek, tarım girdilerinin, kredinin temini için mevcut düezneden yana ve o düzenin sürekliliğini sağlamak amacıyla izin verilmiştir. Oysa mevcut sistemin emekçi insanlar lehine değiştirilmesi, o insanların ve örgütlerin bağımsızlıklarını kazanmalarıyla olasıdır. Yoksa bu koşullarda devlet vesayeti altında gelişecek bir örgütlenme, yine devletin izin verdiği ölçülere kadar varabilir. Siyasal iktidarlara göre biçimlenmeleri kaçınılmaz olmaktadır. Kaldıki, o kooperatifler düzenden yana olsalar bile günümüzde sorunlarını giderememektedirler.

(Devamı Sayfa 5'de)

Nazım Hikmet

(Baştarafı Sayfa 5'de)

gasını vuracak demiştik. Birtakım kazkafalara halk gerçeğini anlatmak zor...

Nazım Hikmet'i Nazım Hikmet yapan, onu çağın en büyük şairlerinden biri eyleyen, onu çağın en ilginç kişilerinden biri kılan elbette ondaki büyük sanatçı ve insanlık gücüdür. Ama bunun da üstünde onun en büyük özelliği, ondaki sonsuz halk inancı ve halk sevgisidir.

O, halkı yıllarca iyi, kötü yönleriyle derinlemesine yaşamış kişidir. Onun elinde halktan nefret etmek, halkı sevmek olanakları vardı, Halktan nefret edecek kadar halkı tanıyordu. Sevecek kadar da... Halkı yaşamış sanatçılar, kişiler çoğu zaman ya halktan nefret ederler, ya onu sonsuz severler... Dostoyevski'nin ve Nazım Hikmet'in halkı derinlemesine yaşamaları onlara tükenmeyecek bir halk sevgisi vermiştir. Bu iki dev sanatçıyı böylesine yücelten onlardaki halk sevgisidir. Dostoyevski'de olsun, Nazım Hikmet'te olsun, inanılmaz bir halk sevgisi vardır. Bu her iki büyük kişi de halk sevgisinden dolup dolup taşarlar. Bu iki ayrı cins sanatçı, iki karşıt kişilik bir yerde el ele, yürek yüreğe gelirler, halk sevgisinde...

Nazım Hikmet en büyük eserinin adına boşuna «Memleketimden İnsan Manzaraları» dememiş. Bunun büyük bir anlamı var. Bu eser büyük bir halk destanıdır. Parça parça bütünüyle halkımızı çizen... Halka canlı doğaya bakar gibi bakar. Doğanın yaratıcılığı, güzelliği, büyüklüğü halkta vardır. Doğanın belası, zelzelesi, karı, kışı, zulmü halkta da vardır... Nazım halka gözü kapalı bir hayranlıkla bakmaz. Onun için halk da doğa gibi bir yaratıcılıktadır. Dostoyevski'nin el yordamıyla bulduğu halk sevgisi onda bir bilinçtir. Nazım Hikmet başka bir destan da yazmıştır: «Memleketimden Manzaralar». İşte bu ikinci manzaralar bütün şiirlerine dağılmıştır. Bu ikinci manzaralar da ötekinin aynıdır. Birinde memleketin insanları, ötekinde memleketin doğası.. Nazım Hikmet'te bu iki sevgi, iki hayranlık, bu iki güzellik iç içe, can canadır. Birbirinden ayrılamaz.

Nazım Hikmet bir ömür boyunca sevginin, dostluğun, aydınlığın, güzelliğin türküsünü söylemiştir. Bu sanatın derinlemesine halkla birlikte varmıştır. «Yürekte acımak olacak, insanlık yani, yavrum.»

Sanatta olsun, politikada olsun, halkla birlikte yürürsen, onun sevgisini dostluğunu, yaratıcılığını esas alırsak aldan-

HALKEVLERİ Genel Merkezi Tarafından Yayınlanır
SAHİBİ : HALKEVLERİ adına Ahmet YILDIZ
SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ : Özkan YILDIRIM
FİYATI : 500 Krş.

YAZIŞMA ADRESİ : İnkilâp Mah. Fırat Sokak No : 4 (Ankara Valiliği arkası) Ulus-ANK.
Tel : 24 37 11 - 10 60 79
BASILDIĞI YER : HALKEVLERİ Basımevi/Tel : 17 65 53

mazsın... Ta Homeros'taŋ Yunus Emre'ye, Yunus Emre'den Nazım'a kadar bu böyle olmuştur. Halk insana «Biz buradan gider olduk. Kalanlara selam olsun.» dedirtecek bir yürek verir. Alabilene aşkolsun.

Biz gözlerimizi kör etmişiz. Bizler yozlaşmanın eşiğindeyiz. Önümüzde duran Nazım Hikmet gerçeğine bakmıyoruz. Alnımızda balkımış bu ışığı görmüyoruz bile ...

Halkın eli böylesine elinde, halkın sevgisi böylesine yüreğinde olmasaydı, Nazım Hikmet, Nazım Hikmet olamazdı. Yunus da, Homeros da öyle... Dostoyevski de... İnsanlığın yüreğine girmiş, her büyük insanın elinde halkın eli var. Bundan sonra da başka türlüsü mümkün değil.

YAŞAR KEMAL

ŞİİR:

ANA ÖĞÜDÜ

Çiçekleri ezme yavrum
Çiçek bir yüreğe benzer
Çiçek ezen insan ezer
Sakın sen kuş vurma yavrum
En engin bir kardeşlikte
Uçar kuşlar gökyüzünde
Tüfekle oynama yavrum
Şakacığı bile çirkin
Bir canlıyı öldürmenin
Gel bir çiçek ol sen yavrum
Kendi ülkenin renginde
Şu yeryüzü demetinde

ÇOCUKLAR KARDEŞ OLDU MU

Daha bir ballanır uyku
Çocuklar kardeş oldu mu
Barışır artık kurt kuzu
Çocuklar kardeş oldu mu
Düşler denizine doğru
Mutluluk bin yelken açar
Her yürek bir altın pınar
Çocuklar kardeş oldu mu
Daha bir ışıldar akarsu
Çocuklar kardeş oldu mu
Kucaklaşır batıyla doğu
Çocuklar kardeş oldu mu
Ne açlık kalır ne korku
Korudaki fidanlar gibi
Sevip sevip birbirini
Çocuklar kardeş oldu mu

Tahsin SARAÇ

«Kırlangıcın Kanat Vuruşu» kitabından alınmıştır.

Tiyatro Üstüne Notlar II

Geçerek tiyatronun bir başka niteliğini açıklayalım: «Bir Sahne eserinin, belli bir oyun türünün veya oyun yazarlığının tarihi, çeşitli üslup çığırlarını ve çığırlarının düşünüş ve hayat biçimlerini, her zamanki tiyatro bakımından deyim türlerinde çeşitli anlayışları yansıtır. Dramatürcünün, oyun sanatının, oyun düzeninin sahne dekorunun ve kostüm gelişmesinin, sahne tekniğinin tarihleri en kısa çığrı ve bölüm araştırma sorunlarındaki el işçiliği, meslek geleneği yanında her yerde görülen tiyatro sanatı biçimlerinin, çağın düşünce ve hayat biçimleri ile olan kesimlerini gösterir. Bu güçler tiyatro yönünden resmi hayatın ve kültür hayatının öteki dallarını da karşılar.» (10)

Görüldüğü gibi tiyatro salt bir sanat olgusu olmayıp, bilimsel niteliğini pekiştirecek komplikeliğini yani asal görevinin, bütüncüllüğünün içeriğinde insan için insanla birlikte yapmakta.

Örneğin başka çağlarda, başka başka uluslarda ekonomik, dinsel, politik yapıları; yapıtlarda yeniden, ya olduğu zaman içinde ya da bulunduğu (oynandığı) tarih kesiminde çağının yorumu ile gösterir.

Özünde insanı asal eksen alan tiyatro bu anlamda insanı ve bulunduğu toplumu, toplumları; ya olduğu gibi ya da olması gerekli biçimde hayata geçirir. Çünki tiyatro salt söz olan olgulara hatta sözsüzlüğe bile oyanış'a hayat verir. Söz eylem olur tiyatroda.

Burada tiyatronun daha önce belirttiğimiz bir niteliğini bir kez daha anımsatmak gerekiyor. Tiyatro için salt sanatı olgusu değildir savını geliştirirken «Araçtır da; insanı tümüyle çözümlemede, irdelemek için de tarihi gelişiminin sürecine bakmak da amaçtır.» (11) diye bir açıyı anlatımımızla tümleyerek sürdürelim.

Bir ayraçla; sanatın kökenine varmada tarihi maddeciliğin ve araştırıcılığın yönteminin kökeninde de eytişim bağlarının varolması yadsınamaz, gerçeğini vurgulama zorunluğu çıkıyor ortaya. Araç, amaç ikileminin niteliğinde...

Bu yöntemle, tiyatronun ortaya çıktığı ilk insan toplumlarının yapısal niteliğinde üretim biçimi içinde yer ilk tiyatro örnekleri, bugünün dili ile sanat mı, tiyatro mu idi sorusunu getiriyor akla ilkin.

Örneğin taklit ögesinin varlığını bulageldiğimiz ilk insan toplum düzeni yapısında taklidin «Tarih öncesi insanlarının kuvveti, onların kollektif duyguları ve toplu halde çalışmaları idi. Üretim araçlarının sayısal mülkiyeti-işte, ilkel komunal toplumdaki üretim ilişkilerinin dayandığı temel budur.» (12) sözlerinde özde tiyatronun her biçimiyle kollektif oluşunun yansıması; sanatın önce amaç mı araç mı yahut bu olgunun; sanat mı değil mi, ikilemine varmayı getiriyor.

Böylesi bir toplum yapısında diğer ögeleri de anımsadığımız da bir arada yaşayabilme koşulluluğunun pekiştirilmesinde etken bir araç olduğunu görürüz, taklit ögesinin. Ki, bu anlamda bütünleyicilikde sesin, tartımın ve bunun gibi iletişim verilerinin yokluğunda taklidin varlığına antropoid'ten insana varmadaki evrim sürecinde, yerine anlam ve değer verebilmek gerekir.

Tiyatronun asal ögesinin insan olması niteliğine giderek, insanlığın evrimselliğinde etken ve edilgenliğini ve ekonomik yapıdan kaynaklanan üst yapı aşamasına varmada önceki verisini belirleyelim.

Bir evrim durağından «Zamanla çalışma eyleminin ilerlemesi, yalnız ellerin çalışmasının yetkinleşmesine ve incelmesine değil, düşüncenin ve atalarımızı bilinçli bir amaca yönelmiş bir çalışmaya elverişli kılan bütün yetilerinin (melekelerini) gelişmesine katkıda bulundu.» (13)

Sözlerinden gelişme eytişiminin salt tanımına değil yetilerin verilerine de bakalım.

Bu bakışta; biribirinden soyutlanamaz bir kaç evreye, bütünleşme çerçevesinde, tiyatro ile yönelişimiz var.

Örneğin, insanın kökeninden ilk çalışma eylemi ve toplumun ilerleme evreleri gibi soyutlanamaz evrelerin bütününe bir çerçeve içinde yöneldiğimizde, tiyatronun da kökeni:

«İlkel insanın bu av oyunlarında tiyatronun üç temel ilkesini buluruz: **Taklit, Eylem ve Topluca katılma.** Avcı, avını avlamak için önce bir hayvan postuna bürünür ve hayvanın hareketlerini taklit ederek yakınına gider, avını öldürürdü. Sonra köyüne döner, nasıl avlandığını ötekilere anlatacak bir hareketler düzenine girerdi; bu **Eylemdir.** Avcı ya da avcılar dans, ezgi ve hareketle oyunlarını sürdürürken ateşin çevresinde seyredenler bazen el çırparak bazen doğrudan doğruya ortadaki oyuna girerek avın uğurlu olmasını sağlamak için dans ederlerdi; bu da topluca **katılmadır.» (14)**

İlk insanların ya da insan öncesinin insanlaşma evresindeki, bugün adına Tiyatro veya başka deyişle sanat da dediğimiz bir verinin tanımına varırız. Üretim biçiminin belirlediği toplumun tanımına anıştırma yaparak geçiyoruz.

Ve ekonomik yapının belirleme niteliği içindeki bu sanat evresinin ilk çıkışında yapılan taklit olgusunun niteliği bir üst yapı ürünü değil elbet...

Çünki insanlığın bu evresinde insanın ilk yetilerinden biri idi taklit. Ki taklidi tiyatronun doğurgan anası olarak savlıyoruz.

Ancak bu veriyi biribirine bağımlı soyutlanamazlıkta tüm olguları içinde yerine koyduğumuzda, geçen kezki «Tiyatro Üstüne Notlar I» adlı yazımızın son paragrafındaki belirleyici eytişimsel anlamına açıklık getirmeye çabaladık.

Ayrıca tiyatronun kökenini, kaynağını insan ve yaşam denilen kaynaktan alması nedeniyle, insanlığın kökenine öz deşikliğinde koşutladık.

Ancak, burada bizim sanat diye yahut tiyatro diye adlandırdığımız olgu bir nesnel varoluş anlamındadır.

Başka bir anlatımla köleci toplum aşamasına değin genelleştirebileceğimiz bir nesnel olgudur da savımızın içeriği.

Bir ayraçla da insanın da nesnelleşmeye yönelik evresini de kapsar süreçtedir, savımızın içeriği.

Nesnel varoluş anlamında da bu dönemde tiyatro, dediğimizde «Bir nesnenin ya da olayın, bireyden ve onun bilincinden bağımsız varolması. Bu anlamda doğa yasaları ya da belli bir toplumun ekonomik koşulları nesnel varoluştadır.» (15) insan kavramının niteliğini aynı koşullarda görmek gerekiyor.

Ki tiyatronun kökenine ilişkin daha yukarıdaki sözlerimizle bağdaşık, nesnel varoluş kavramıyla «Çalışma, kollektif hayat tarzının gelişmesi üzerinde durmadan artan bir etki meydana getiriyordu. Bütün üretim faaliyetleri, insanların nispeten kalabalık guruplar halinde toplanmasını gerektiriyordu.

Yalnız kollektif hayat üretimin ilerlemesinin temeli olan birikmiş çalışma tecrübe ve alışkanlıklarının muhafazasını ve sonradan gelenlere naklini mümkün kılıyordu.» (16) sözleri tiyatronun ve de giderek sanat kavramının etken ve edilgenliğini de üst yapı oluşumuna neden ve nasıl, ne zaman vardırıldığına daha bir açıklık getirebiliriz, bu defaki notlarımızdakilerle gelecek «Tiyatro Üstüne Notlar»ımızla...

(Baştarafı Sayfa 4'de)

KÖY - KOOP kuruluş yıllarından son aylara değin bir sistem değişikliği öngörmemiştir. Ancak son bir yıl içinde programlı olmasada ekonomik-demokratik mücadelesi bir sistem değişikliğini içermeye başlamıştır. Bu, egemen güçlerin KÖY - KOOP'a dikkatli yönelmelerine neden olmuştur.

Elbette, bu sempatik bir eğilme olmamış. Birlikler, Halk Pazarları saldırıya uğramıştır. Demokratik Halk Kooperatifçiliğinin yiğit öncülerinden Akın Özdemir, Mustafa Atlar, pusuya düşürülerek öldürülmüşlerdir. Son bir ayda Yozgat ve Manisa Birlikleri tahrip edilmiştir. Yozgat'ta saldırıya uğrayan yerler arasında Halkevlerinin ve TÖB - DER'in de oluşu bir rastlantı değil elbet. Emekçi insanların mevzilendik ve onun faşist cinayet şebekelerinin boy hedefleri leri demokratik örgütlenmeler, tekelci kapitalizmin haline gelmişlerdir.

NE YAPMALI?

Kırsal alanda yüzyıl öncesine dayalı kendiliğindenci ya da toprak ağalarının, aracı-tefeci bezirganların yönetimlerinde oluşan örgütlenmelerin sonuçları yaşanarak Üretim Kooperatifçiliğine varılmıştır. Bu ,kırsal alanda çağ ve bilime uygun bir çıkıştır. Bu çıkışın kalıcılığı ve amaçları doğrultusunda işlev yapabilmesi ,kırsal alanda yaşayan eğitim - tarım emekçilerinin de bu örgütlenmeye katılmalarını gerektirmektedir. Ayrıca kırsal alandaki köy önderlerininde içinde yer aldığı Halk Odaları ile ortak çalışma ve dayanışma sağlanmalıdır. Çünkü, günümüzdeki faşist demogojinin kırsal alanda taban yaratmasının sonuçları yine, tümüne yansımaktadır.

Ülkemizde; ister üretim, ister tüketim kooperatifçiliği olsun; bir yapı değişikliği öngörmüyorsa; içinde yaşadığımız sisteme bir emniyet sübaba olmasının ötesine gidemeyecektir.

(*) Sulemezor S. Tarım Üretici Kooperatifleri ve Uluslararası Kooperatif Hareketi.

ÖZGEN SEÇKİN

Egemen Kültür Politikası ve Halk

Kültür, «doğanın yarattıklarına karşılık, insanoğlunun yarattığı her şeydir.» Kültür, uygarlıktır; güzel sanatlardır; teknolojidir; eğitimdir; etiktir; bunlarla birlikte daha geniş bir alanı kucaklayan insanlığın yarattığı maddi ve manevi değerlerin bütünüdür.

Kültür kavramı, sosyo-ekonomik yapıların niteliğine göre anlamlandırılır; kimi dar anlamıyla, kimi de geniş anlamıyla egemen olan sınıfın çıkarlarına uygun olarak anılır. Çoğumuz kültürü, bir gelenek, bir eğitim alanı, bir genel bilgiler örgüsü olarak biliriz. İşimize nasıl gelirse de öyle kullanır, öyle anlarız. Her olgunun önüne, arkasına bir «kültür» sözcüğünü takmakla sanki her şeyi kurtarmış oluruz. Bizi gönendiren, kekemeliğimizi (aslında bilgisizliğimizi) kapatan bir kelime düzeyine indirgeyerek ucuza harcarız. Kültür ve sanat, kültür ve edebiyat, kültür ve eğitim, bilim vb. gibi... Kültürü, kültürün öğeleriyle özdeş tutar, onu soyut kullanımdan öteye vardırmayan anlamıyla yazıya döker, konuşmalarımıza katarız. O zaman, kültür, madem yukarıda tanımını yaptığımız gibi geniş bir alana seslenen kavramdır, onu nasıl kullanmamız gerekir?

Bu yanlışlıklar, «kozmopolit kültür politikasının» bilinçlice yaptığı bir kafa bulandırmasıdır. Kültürün ilerici, çağdaş ve atılımcı anlamıyla kuramının yapılmasına engel olmakta, bunun karşısına sınıfsal analizlere dayanmayan yüz altmış üçe yakın tanım çıkarmaktadır. Fakat hepsi de bizim tanımımızı tamamlayan öğeler durumundan başka bir şey değildir. Sanki hepsi de «kültürün» herhangi bir öğesinin tanımıdır.

Ülkemizin toplumsal yapısı gereğince bizde de kültür kavramı tam bir netliğe kavuşturulmamıştır. Ama her alanda olduğu gibi bu konuda da ilerici düşünce yenilmemiştir. Bilimsel anlamıyla yeri geldikçe vurgulanmaktadır. Kültürün sınıfsal olduğunu burjuvazi bilmez görünür. Kültürün ulusallığını su götürür olduğunu yine burjuvazi anlamaz görülür. «Milli» der ve kitleleri kendi ideolojisi doğrultusunda şartlandırmaya yardımcı kılar. Kültürün bir sisteme dayandığı yanını unutur ve onu bir ulusun kendi yarattığı bir 'şey' olarak kabul eder. Bunun abartılmış ve halkın geri bilinç düzeyini okşayan yanlarının öne çıkarılmış biçimlerini, öğelerini sergiler. Ve bir şoven-milliyetçi görüşün bayrağını koşturmağa uğraşan 'kadim' bir kağnıya bindirir. Gözlerimizi bu keskin duygusallıklarla yaşartırken cebimizi bir 'yankesici' rahatlığıyla yoklar.

Üretim güçlerinin her gün değiştiği ve geliştiği, teknolojik olarak dev boyutlar kazanıldığı bir dünyada kendimizi kurtarmanın başlıca yolu, bunlara tek tek «mim» koymak ve yeni atılımları bilimsel yollardan gerçekleştirmek olacaktır. Kültürel **öğelerin** (bilim, sanat, teknoloji, eğitim, etik vb.) bizi kapitalizmin sömürü çarkına her gün biraz daha yapıştırdığını anlayamayız. Uzun «vadede», kurulu düzenin sürüp gitmesi doğrultusunda tüm yollar kullanılır. İliğimize kadar onun dünya görüşüyle doldurulup düzenlerinin savunuculuğunu yapmamız amaçlanır. Fakat bilinçli olduğumuz sürece ona hizmet etmek yerine, onun kurallarına ters; ama halkın çıkarlarını savunan kural ve ilkelere bağlı hareket etmiş olacağız.

Kültür **sınıfsaldır** diyoruz. Çünkü egemen olan sınıf ideolojik olarak da egemendir. Burjuvazi insanoğlunun yarattığı bütün değerlere elkoyduğu ve onu egemenliği altına alarak kendi çıkarları doğrultusunda kullanabildiği için halkın kendisinin yarattığı değerler, kendisinin sömürülüp, ezilmesinde burjuvaziye bir silah olabilmektedir. Evrensel kültürün sağladığı tüm olanaklara burjuvazi pençesini atmıştır; politikası gereği kendi ideolojisinin yaygınlaşmasını sağlar, varolan gerici yanların ya öylece kalmasını ya da kendine hizmet eder bir duruma getirilmesini ister. Kapitalist ülkeler saf bir «ulusal kültürden» bahsetme gereğini duyarlar, nedense... Oysa saf bir «ulusal kültürden» söz edilemez. Bunun açıkça, çağımızda yansıdığı bir gerçektir. Emperyalist ülkeler gittikleri yere makineleriyle, yiyecek, giyecek maddeleriyle, kendi ahlâk anlayışları ve **düşünsel alandaki** tüm olanaklarıyla gitmişlerdir. Ve orada kendi politikalarına en yararlı bir sistem oluşturmanın yolunu araştırmış, bulmuşlardır. Eğer gidilen ülkede bir egemen burjuva sınıfı varsa, onun palazlanmasını ve kendine benzemesini amaçlamıştır. Oysa altyapıda bu değişimin olgunlaştırılmış olduğu veya iç dinamiğiyle burjuvazinin gelişmemiş olduğu yerlerde onu zor kullanarak değişikliğe uğratmaya ya da bir dizi anlaşmalar yoluyla istediği kalıba sokmaya çalışır. Aynı ülkede feodal kalıntıların ve bunun yanında, gelişmemiş ticaret biçimlerinin varlığı, emperyalistler, çoklu bir 'gönül alma' pozisyonuna sokmuş, her alanda bu ittifakı sağlamaya zorunlu kılmıştır. Bunun politik alanda ve iktidar olma düzeyindeki somut görünümü ülkemizdeki gibi **'oligarşi'** olarak adlandırılan yönetim biçimleridir. Bu politikanın, kültür öğelerine yansıyışı ve o öğelerin bir toplumsal oluşumda yer alışı **'yapay koşullandırmalarla'** olmak durumunda bırakılmıştır. Emperyalizmin kendi çıkarlarını dünya üzerinde korumak ve tek ülkede değil bütün dünya ülkelerinde bir egemenlik kurmak isteğinden kaynaklanan bu zorlama, o ülkelerin halklarının bağımsızlıklarını gölgeleyen bir politika olmaktan öteye gidememiştir. Çünkü halkların, ezenlerle sömürgenlerle sürekli bir çelişkisi vardır; bu çelişki aynı zamanda sınıfsal çelişkileri de son derece keskinleştirmektedir. Kültür alanında bir karışıklığın, yaratıldığını, bir demagoji furyasının ve fırtınalarının koparıldığını görüyor ve bunun da yapanların emperyalistler ve buna bağımlı olan burjuvazinin olduğunu anlıyorsak, burada bir «kozmopolitizmden» söz edebiliriz. Hiçbir zaman sınıfsal çelişkilerin ortadan kaldırılmasından söz etmeyen, halkların kendi kaderlerini tayin hakkını dile getirmeyen burjuva ideolojisi sözcüleri, kardeşlikten ve eşitlikten; «tek dünya devletinden» sözedebilirler. Bunların 'mantıki, amaçları ortada: Bu görünüş altında soy, sömür; halkların bağımsızlığını engellemek için 'tek dünya devletini' öne sür, sınıfsal çelişkilerin bir anlamı olmadığından bilim adına laf et ve sınıflar arasındaki korkunç refah düzeylerini dini-teknolojik idealizmle açıklamaya çalış, her defasında da kendini kurtarmanın yolunu bul... **Bu kozmopolit** ideoloji, kültür öğelerine yansırken, halkların uyanışlarını engelleyen ve onların bilinçlerinin bulandırılmasını kolaylaştıran bir politik amaç güder. Doğru değerler revize edilir, gerçekler çarpıtılır, kurtuluş yolları kapitalizme hizmette aranır, dinamik bir toplum olma övgüsünün yerini bohem bir yaşantının ve bananeciliğin övgüsü alır. İdeolojik ve politik mücadelenin verilmemesi için kitlelere her türlü cezaların varolduğu hatırlatılır.

Emperyalist dönemde **saf ulusal kültürler** yoktur; bir kültür diğer ulusal kültürlerle beslenir, ya da diğer ulusal kültür öğelerinin bir kısmından etkilenir. Bir teknoloji alanı, bir sanat alanı kültürün öğeleri olarak insanlığın gelişimi sürecindeki tüm bilgileri, deneyleri kapsar, onlarla yeni boyutlara ulaşır. Kapitalist sistemin kültür politikaları ile sosyalist sistemin kültür politikalarının nitelikleri açısından kültürün bazı öğeleri için belirli ayrılıklar gösterilebilir. **Değerlerin** kullanılışı birinde bireysel, özel; diğerinde ise toplumsal ve geneldir. Bunlarla birlikte ulusal kültürler, «sistem kültürleri»nin bir parçasıdırlar, kendi ulusal özelliklerini de ancak bazı kültür öğelerinde gösterebilirler. Bu daha çok «manevi kültür» alanında geçerlidir, maddi kültür değerleri doğrudan doğruya insanlığın yüceliğinin sembolüdürler. Ulusal kültürler **iki ayrı yan kültür olgusundan** meydana gelmişlerdir. Birincisi, egemen olan sınıfın uygulandığı kültür politikasından kaynaklanan kültür (egemen kültür), ikincisi de ezilen sınıfın-işçi sınıfının ve emekçi yığınlarının- bu politikaya karşı geliştirdikleri kültür politikasından kaynaklanan ve 'egemen kültür' yanında zayıf, «çekirdek halinde» bulunan «demokratik ve sosyalist» kültür. Şu da gözden kaçmamalıdır: «Ulusal kültür» denilen «olgu» aynı zamanda egemen kültür durumundadır.

Sınıflar arasındaki çelişkiler yok oluncaya dek sınıf kültürü gündemden kalkmaz ve aslında insanlığın olan tüm kültür değerleri bir sınıf çıkarına kullanılmaya devam eder. Bu bakımdan bir kültür belirli ideolojiler için kullanılır ve egemen olan sınıfın kültür politikası diğer ezilen sınıfın kültür 'çekirdeğinin' gelişmesine engel olmaya çalışır. Bunun sınıfsal planda böyle yansıyışı hayatın tüm alanlarında dolaylı veya dolaysız etkisini gösterir. Ezilen sınıfın iktidar olma mücadelesi aynı zamanda kültürel bir mücadelenin de verildiği anlamını taşır.

Halk kendi çıkarlarını savunmak isterken ve bunun kavgasını verirken kendine bir destek olarak aldığı bilimden, sanattan, felsefeden, etikten, eğitimden, teknolojiden vb. den yararlanma yollarına da gidecektir. Halk için kültür alanında da oldukça yoğun, etkili bir politikanın sürdürülmesi ve insani olan tüm değerlerden kendi amaçları doğrultusunda ürünler elde etmesi kaçınılmaz olmuştur.

Konunun genişliğinden kültür sorununu bu yazıya sığdırmak zor. Kısaca toparlayacak olursak, kültür sınıfsaldır, ama bir üstyapı unsuru (veya kurumu) değil, her iki düzlemi de ilgilendiren bir olgudur. Sınıfsallığı, kültürün öğelerinin ideolojik-politik amaçlarla bir sınıfın egemenliği ve çıkarları için kullanıldığındandır. Egemen olan sınıf evrensel kültüre de el atarak, kitlelerin yarattığı ulusal kültür ürünleriyle birlikte, kendi ideolojisi ve amaçlarının gerçekleştirilmesinde ona etkin bir rol yükler. Böylece «ulusal kültür» bir bakıma evrensel olandan yararlanmakta, onun etkisinde kalmakta, aynı zamanda giderek farklılıkları azalmakta ve onun bir parçası biçiminde yeniden oluşmaktadır. Bu durum kozmopolitizm'den kaynaklanmakta ve bu, emperyalizmin sömürü alanlarını ayakta tutabilmektedir. Egemen sınıfın egemenliğinde olan ulusal kültürün her biçimi altında bir ilerici-demokratik-sosyalist çekirdek vardır. Bu, emekçi yığınların devrimci kültür politikalarının bir başlangıcıdır, bir sınıfsal karşıtlık olarak vardır.

Halk bu çekirdeğe ileri-sosyalist ülkelerin kültür değerlerinden de destek alarak kendi egemenliğine kavuşmak **için mücadele verecek ve kendi** bilimsel dünya görüşünü insanlığın özgürce gelişmesi hizmetine koşacaktır.

CELİL DENKTAŞ

Emperyalizmin Birinci Bunalımı ve Jack London

Okuma alışkanlığı olan hemen hemen herkesin kitaplığında Jack London'un bir kitabı mutlaka vardır. Türkiyeli okurun yakından bildiği ender yabancı yazarlardandır, Jack London. Ancak, yaşamı boyunca elliyi aşkın yapıt (roman, öykü, şiir, oyun kitapları) veren bu yazarın daha çok, Spencer ve Darwin'in etkisinde olduğu sıralar yazdığı, bireyciliği ön plana çıkaran romanları Türkçeye çevrilmiştir. Böylelikle Türkiyeli okur Jack London'u son birkaç yıla değin, serüven romanları, hatta çocuk kitapları yazarı (!) olarak tanımıştı. Doğal olarak bunu Türkiye'de ve tüm kapitalist ülkelerde uygulanan yayın politikasına bağlamak olasıdır. Şöyle ki, konusu piyasada en çok alıcı bulan yapıtların çevrilmesi veya «usta» çevirmenlerce piyasanın talebine göre konunun uyarlanması yaygınlaştırılmış bir yöntem olagelmiştir. Sonuçta, yapıt özgünlüğünü yitirmekte, yazar okuyucu gözünde bir ticari meta durumuna düşmektedir.

Türkiye'deki son on yıllık siyasi gelişmelerin okuyucu (daha doğrusu, kitap tüketicisi) üzerindeki etkilerini iyi saptayan «akıllı yapımcı», siyasi potansiyelin yarattığı eğilime göre kitap yayımına ağırlık verdi. Ve sözünü ettiğim talihsizliğe Jack London da, Türkiyeli okur karşısında düştü. Hiç de roman ölçülerine uymayan güncesi, son birkaç yılın «devrimci roman» fırtınasına uyarlanarak ve okuyucuyla sanki alay eden gibi, tutarsız ve bilinçsiz bir kişinin kaleme aldığı her satırında sırıtan bir ÖNSÖZ'le, «roman» adı altında yayımlandı(!). Oysa ki Türkiyeli okur Jack London'u, daha çok çocuklara hitap eden (!) doğayla insanın (özellikle, kurtlarla avcıların) mücadelesini anlatan romanlar yazan bir serüven yazarı (!) olarak tanımıştı.

Türkiye'de, okur kitlesinin hemen hemen tümü, en kaba deyimiyle, «sol»a eğilimi ya da sempatisi olan küçük burjuva-aydın kesiminden oluşur. Bilimsel yapıtların yanısıra, bu kesimin en çok aradığı yapıt türü, kendi siyasi görüşleri doğrultusunda yazılmış, en azından kendi siyasi düşüncelerine temel olan gerçekleri içeren, edebi yapıtlardır. Bu eğilim birkaç yıl içinde tüm yayımcıları harekete geçirmiş piyasayı okuru kolayca etkileyen kapakları ve sözkonusu amaca yönelik «görkemli» adlarıyla «devrimci roman»lar kaplamıştır. Bu arada, burjuva edebiyatının ustaları sayılan Tolstoy, Balzac gibi yazarlar da modaya uyarak, «ilerici» yayımcılarımızın elinde birer «proleter devrimci» kesilmişlerdir.

(Devamı Sayfa 7'de)

Jack London, Marx'ı ve Engels'i okuduktan sonradır ki, inandığı sosyalizmi yapıtlarında işlemeye başlar. Ne yazık ki henüz bu yapıtları Türkçe'de okuyamıyoruz. Akıllı yayımcımız, yazarın ününü sömürmeye kalkarak güncesini, devrimci bir roman havası vermeye çalışarak yayınlıyor. Oysa ki, yazarın Amerika'daki sefaleti tüm gerçekliğiyle yansıtan bu anıları, yayımcının küçük, koşullanmış kafasının alamayacağı bir değer taşımaktadır; ama tümüyle değil de, yayımcının yeterli gördüğü kadarı, daha doğrusu okuyucuyu kitabın bir roman olduğuna inandıran sayfa sayısına (kimine göre de, kalınlığa) ulaştığı... Belki günün birinde, yine bir başka «akıllı yapımcı» anıların kalan bölümünü de yayımlar. okuruz.

Emperyalizmin düştüğü bunalımdan sıyrılabilmesi uğrunda insanların ne katmerli bir sefalete zorlandıklarını anlatır bu anılarında Jack London. Yaşadığı yıllarda (1876 - 1916) artık eski sömürgecilik yöntemtemlerinin sökmediği, emperyalist yayılmanın gitgide emperyalist bir rekabete dönüştüğüne ve bu uğurda en fazla acı çekenlerin, yine bu emperyalist ülkelerin kendi vatandaşları olduğuna tanık olmuştur. Bir başka yapıtında, yine yayımcılarımızın bir ticari meta olarak değerlendirdikleri bir yapıtında, «Uçurum İinsanları»nda (2) aynı dramın İngiltere'deki görünümünü anlatır.

Jack London, emperyalizmin 19. yüzyıl sonunda düştüğü bunalımı bir ekonomist gözüyle değerlendirememiştir elbette. Ancak, toplumsal gerçekleri tüm çarpıcılığıyla yansıtan us'a kalemi, emperyalist sömürü mekanizmasının insanları cins, ulus, renk, din ayırmadan nasıl acımasız bir kıskaca aldığı, kapitalist ekonominin sağladığı büyük endüstriyel gelişmenin yanısıra insanları nasıl emeğe yabancılaştırdığını okuma yazma bilen herkesin anlayabileceği bir yalınlıkta anlatmaktadır.

Jack London anılarında, yalnızca emperyalizmin ulusal bir felaket değil fakat yayılmacı ve rekabetçi niteliğinden dolayı evrensel bir katliam olduğunu göstermekle kalmamış, bu insafsız sömürü ağı karşısında bir başına direnmenin çözüm getirmeyeceğini de sık sık vurgulamıştır. Amerika'daki görkemin ve İngiltere'deki asaletin kaynağını keşfetmek Jack London için hiç de zor olmamıştır. Yürürlükteki yasaların herkes için olmadığını gördüğünde-ki, yasal haklarından kesinlikle emin olduğu bir anda görmüştür bunu. kavramıştır kapitalizmin ne menem bir sistem olduğunu. Hapisane anılarının bir yerinde şöyle anlatır bunları:

«... Polis ve mahkemeler üstüne inanılmayacak kadar korkunç şeyler anlattılar bana. Tutuklular, büyük kentlerin polislerinden edindikleri tüyler ürpertici tecrübelerini anlattılar. Ama bu serüvenlerin en korkunçlarını polisin işkencesi altında ölen ama bu

yüzden başlarına gelenler konusunda tanıklık edemeyecek zavallıların hikayeleriydi. Uzun yıllar sonra Lexow Komitesi raporunda yüzde yüz gerçek ve bunlardan kat kat daha korkunç hikayelerle karşılaşacaktım. Ama tutukluluğumun ilk günlerinde bu duyduklarıma dudak büküp geçiyor, gülerek karşılıyordum.

Ama eninde sonunda işkencelerin varlığına inanç getirdim.

Orada, bu mapusanede, kendi gözlerimle öyle korkunç olaylar gördüm ki, kanun köpeklerine ve bütün suç hukuku kurumuna karşı bende ömür boyu silinmeyecek bir saygı yer etti.

Öfkem yavaş yavaş korkunun dalgaları arasında boğulup gözden silindi. Birden açık seçik nasıl bir iktidara karşı başkaldırdığımın farkına vardım...» (3)

Emperyalizm, birinci bunalım dönemini yaşamaktadır. Emperyalistler artık kaba bir ticari sömürü değil, sermaye ihracıyla sömürü yoluna gitmektedirler. Bu, pazarların yeniden paylaşımı sorunu ortaya çıkarmış bunalım gitgide derinleşmiş ve sonunda, «insanlığın büyük felaketlerinden biri» olarak anılacak, emperyalistlerin cins, ulus, renk, din ayırmadan yoksulları, emekçileri «toptan» ortadan kaldırmanın bir başka yöntemi Birinci Paylaşım Savaşı patlayacaktır. Savaş öncesinde şöyle ya da böyle yaşamlarını sürdürebilen yüzbinlerce emekçi, savaşa sürülerek katledileceklerdir.

Açlık, Jack London'un gözünde, Birinci Bunalım Dönemi'nde en **önde gelen insanlık** sorunudur; ve bize sömürü mekanizmasının bugüne değin niteliğinden hiçbirşey yitirmediğini adeta haykırır :

«... Müzmin açlığa, normal bir olay gözüyle bakılır burada. Sadece mutlak açlık, büyük ölçüde ortaya çıktığı zaman İngilizler bunu olağanüstü bir sıkıntı olarak kabul ederler.» (4)

Emperyalizmin yarattığı sefalet görüldüğü gibi, yüzyılın başından bu yana pek de iyiye doğru gitmemiştir. Kaldı ki, Jack London'un o günkü gözlemleri bugün, daha yaygın bir biçimde emperyalist sömürü ağının içinde kalan tüm toplumlarda yaşanmaktadır. Burjuvazi, önce iktidarını ele geçirdiği toplumları iliklerine kadar sömürmüş, gitgide artan iştahı onu daha sonraları diğer ülkelere, sömürgeciliğe doğru yöneltmiştir. Ama, sömürgelerin kurulması, sömürü biçiminin değişmesi vb. yine bu ülkelerdeki (emperyalist ülkelerdeki) yokluğu, sefaleti ortadan kaldıramamıştır. Çünkü kapitalizmin niteliği gereği, ortada mutlaka her türlü işi olabildiğince ucuz ücret karşılığı yapabilecek bir işsizler yığını olmalıdır.

Jack London, dünya üzerinde hala tek tük bulunan ilkel kavimlerden birinin yaşamıyla, görkemli İngiliz İmparatorluğu'nu karşılaştırır. Çok acı bir komedidir bu karşılaştırma. Ekonomik ya da siyasi, hiçbir toplumsal örgütlenmenin bulunmadığı ilkel İnnuit halkının (5) karşısında, işte Jack London'un kaleminden «Demokrasinin Beşiği» :

«İngiliz İmparatorluğunun Britanya adasında İngilizler yaşar. Son derece medenidirler. Yıllık kazançları kişi başına 300 sterling (6) olarak hesaplanır. Yemeklerini avcılık ve balıkçılıkla değil, sun'i şekillerde çalışarak elde ederler. Büyük bir kısmının başlarını sokacak damları yoktur, gene büyük bir kısmı kötü şartlar altında ufacık odalarda otururlar. Isınmak için yeterli yakacakları olmadığı gibi, üstleri başları da yetersizdir. Büyük bir kısmının hiç evi olmadığı için, yıldızların altıda yatarlar. Yaz kış, sokaklarda, partallar içinde üşüyen bu zavallılara rastlanır. İyi ve kötü zamanları vardır. İyi zamanlarında çoğu yeteri kadar yiyecek bulur, kötü zamanlarında açlıktan ölürler. Şimdi ölüyorlar, dün ölüyorlardı, geçen yıl öldüler, yarın, öbürgün, gelecek yıl ölmeye devam edecekler. Çünkü onlar İnnuit halkının tersine müzmin açlık çekmekteler. İngiliz halkı 40 milyon kişidir ve her 1000 kişiden 939 kişi fakirlik içinde ölür. Sekiz milyonluk bir fakirler ordusu da açlığın sınırında yaşamaya çabalamaktadır. Bunun dışında her doğan bebe, borçlu olarak dünyaya gelir. Bebe başına düşen borç 22 İngiliz lirasıdır. Büyük ve usta bir hile yüzünden buna Milli Borç adı verilmiştir.»(7)

Jack London'un bu yapıtlarında ekonomik bir yaklaşım getirmediğini yazmıştım. Şunu da hemen eklemem gerekir ki, London, yaşadığı dönemin özelliğini de —genel anlamda— bu anıları kaleme aldığı sıralar, henüz algılayamamıştır. Ancak gördüklerini, yaşadıklarını olduğu gibi yansıtması bizi, bu dönemin özellikleri konusunda aydınlatmaktadır. Yazarın özellikle emekçilerin yaşamları üzerine olan gözlemleri, kapitalizmin ne olduğunu kavramamakta inatla direnen okur için iyi birer derstir.

Emperyalizmin Birinci Bunalımı, London için, o dönemde bir bilinmeyendi. Fakat günümüzde, daha çok geri-bıraktırılmış, yarı sömürge ülkeler halkları için artık, emperyalizmin bunalımları birer bilinmez değildir. Çünkü, benzer olayların daha önce de defalarca yaşanması bir yana, kapitalist-emperyalist sistemin açmazları, bozuklukları en zorlu en insafsız bir biçimde bu ülkeler halklarına doğrudan yansımaktadır.

Jack London'un anıları ülkemizde, her ne denli birer ticari sömürü aracı yapılmış olsalar da, bizler için eşsiz deneyimler, gözlemlerdir. Kapitalizmin niteliği, «insani değerleri», «hürriyetçiliği» konusunda aydınlatmaktadır bizleri. Bugün yaşamakta olduğumuz dünyada da bu değerler pek de değişime uğramamışlardır. Bu farkı —ya da, farksızlığı— anlayabilmek için Türkiyeli olmak bile yeterlidir.

Jack London'dan son bir alıntı okuyalım birlikte. Burada artık bir gözlem, bir mesajdan çok, bir uyarı, bir öneri getirmekte yazar:

«İnsanlardan kurulu bir Juri'nin önünde, bu idarenin hiç bir ferdi suçsuz olarak görülüp kabul edilemez. '—Yaşıyanların yeri evleri, ölülerin ise mezarlarıdır', lafı bir meydan okuma gibi, açlıktan her ölen bebek, imalathanelerden kaçıp sokak orospusu olan her genç kız, kanala atlayarak canına kıyan her işçi tarafından haykırılmalıdır. Zira baştaki idarenin yediği yemek, içtiği şarap, giydiği elbise; yiyecek yemeği, yatacak evi, giyecek elbisesi olmayan milyonlarca insana karşı meydan okumadan başka birşey değildir»(8).

DİPNOTLAR :

(1) Jack London, Açlar Ordusu, May Yayınları-Roman dizisi. 66., 1. basım, Kasım 1976-İstanbul (Çeviren: Süleyman Nebioğlu)

(2) Jack London, Uçurum İnsanları, Ararat Yayınları, İstanbul -1975 (Çeviren: Zeyyat Özalpaslan)

(3) Açlar Ordusu, sf. 90.

(4) Uçurum İnsanları, sf. 235.

(5) Alaska'da, Yukon ırmağının ağzına yakın kıyılarda yaşayan ilkel bir kavim. (J. London, age. sf. 249)

(6) Bugünkü değeri, yaklaşık 16.000 TL. Bunu, bu anıların kaleme alındığı 1903 yılı için düşünürsek, oldukça iyi bir Milli Gelir olduğunu görürüz.

(7) Uçurum İnsanları, sf. 250.

(8) Uçurum İnsanları, sf. 254.

Emperyalizmin Katlettiği ÇOCUKLARIN Anısına

Sana bir civciv resmi çiz
dedim
Küçük bacım
Kağıt ve kalemi almadan eline
Tavşanları doyur da gel dedim
Getirmedin sözümü yerine
Biliyorum küçük bacım
biliyorum
Dediklerimi yapamazsın
bundan böyle
Oysa ikinci sınıfta olacaktın
şimdi
O düşman bombası düşmeseydi eğer
Küçücük gövdene çocuk bahçene

HOANG HIEU NHAN

(ON Yaşında)

ANIYORUZ

NAZIM HİKMET'İ ve ORHAN KEMAL'İ ANIYORUZ:

Her İkisi de Haziranın güzel günlerinde peşpeşe «selamlamışlardı» bizleri: Orhan Kemal 2 Haziran 1970, Nazım Hikmet 3 Haziran 1963 günleri.

Onların halkımızın haklı mücadelesine katkılarını; iyinin güzelin, doğrunun bilinmesi için verdikleri çabalarını; bu yolda tükettikleri bir ömrün onurlu seyrini halkımız unutmayacaktır. Onları bir Pir Sultan, bir Yunus Emre, bir Bedret'in gibi destanlarda, zamanla masallarda yaşatacaklardır. Onların ektikleri tohumu, saçtıkları ışığı büyüteceklerdir. Geleceklerini, onların cömertçe harcadıkları yaşamlarının kararlılığından örnek alarak kuracaklardır. Türkülerinde, ağıtlarında, marşlarında onlardan mutlaka bir parça bulunacaktır. Ve zafere kadar, sonsuzluğa kadar halk ve onlar birlikte yaşayacaklardır.

Cevap Numara Dört

Bu yazı gizli bir din halinde bir nevi Neo—faşist bir ideoloji yaptıkları halde bunu ikrardan sakınanlara aittir, Böyle bir hal karıştırmıyoruz, diyenler üzerine alınmıyabilirler.

Onlar istiyorlar ki
çift ağızlı baltalarıyla
yuvarlansın kafalarımız önüne yarın—
o kara gömlekleri beyaz kordonlu
golf pantalonlu
kadroların..

KARDEŞLER!

Onlara sokakta rastlarsanız eğer
ölümü görmüş gibi çevirin başınızı.
Kirpiksiz sarı gözler gözünüze bakarken
arkadan sırtınıza bir
bıçak girebilir...

Onlar istiyorlar ki
kara toprağın kalbi durana kadar
bir pazarda kelepir bir mal gibi satalım
kafamızın ışığını, gücünü kolumuzun...
Kadınlarımızı karşılarında oynatalım.
Ve dumanlanmağa başlayınca
gözümüzün bakışı,
yavaşlayınca
damarlarımızda kanın akışı
karaya vurmuş balıklar gibi
köprü altlarında yatalım...

KARDEŞLER!..

Onlara elleriniz dokunmuşsa eğer
yedi tas su dökün ellerinize.
Yırtarak bayramlık gömleğimi ben
peşkir yaparım size....
Biz
ayrı dillerde aynı şarkıyı okuyanlar,
Biz
aynı yastıkta yatar gibi
toprağa başlarını yan yana koyanlar,
Biz, yüzümüzü derisi koyu açık yanmış diye,
saçlarımız ayrı ayrı boyanmış diye
barsaklarımızı birbirimizin avucuna dökerek
birbirimizin gırtlağını dişimizle sökerek
gebereceğiz

Ve kadrolar
parlatarak
kara gömleklerini beyaz kordonlarını
gömecekler kadife koltuklara
golf pantolanlarını...

KARDEŞER!

Onların adına benziyorsa adınız eğer
adınızı değiştirin.
Vebanın girdiği kapıdan girin
onların evine atmayın ayak.
Onlar istiyorlar ki
çift ağızlı baltalarıyla
yuvarlansın kafalarımız önüne yarın—
o kara gömlekleri beyaz kordonlu
golf pantolonlu
kadroların............

Nazım Hikmet

(Tüm Eserleri 2)

YAŞAR KEMAL

NAZIM HİKMET VE HALK

Onlar ki toprakta karınca
suda balık
havada kuş kadar çokturlar
korkar cesur cahil hakim
ve çocukturlar
ve kahreden
yaratan ki onlardır

N. HİKMET

Yüzyılımızın en büyük insanlarından birisi olan Nazım Hikmet üstüne çok düşünmemiz gerek. Biz herşeyde bir kısır döngüde olduğumuz için Nazım Hikmet olayına da gereken önemi vermedik. Koskocaman Nazım Hikmet neredeyse bir hayranlık sevdasında yitip gidecek. Nazım Hikmet yüzlerce genç için her bir yönüyle bir araştırma, kaynağı olabilirdi. Nazım Hikmet'i sevmek, ona hayran olmak demek, onu araştırmak, onu anlamak demektir. İşin kötü, acı yanı Nazım Hikmet'in hayatını bile orta güçte bir Rus yazarı yazıyor ve biz onu Türkçeye çevirmek zorunda kalıyoruz. Olacak iş değil... Bu kadar şair, bu kadar genç hikayeci ellerini kollarını bağlamışlar, öylece durup duruyorlar. Nazım Hikmet'in öylesine zengin, öylesine renkli, öylesine acı bir hayatı var ki, iyice bir yazar o hayattan çağımızın en ilginç yapıtlarından birisini çıkartabilirdi. Bursa'da, Çorum'da, köylerde, kentlerde Nazım Hikmet'in arkadaşları daha canlı anılarıyla yaşıyorlar. Her birisinden bir yeni Nazım Hikmet öğrenmek olanağı daha var. Sonra akrabaları, evi, yurdu, dostları el değmemiş, öylesine durup durur... Sonra Nazım Hikmet'in halkla ilişkileri... Halk adamlarına davranışları...

Türkiye'de sosyalizme doğru, başıboş da olsa, birtakım sosyalist gözükenler, genç sosyalistlere başıboşluğu, örgüt düşmanlığını, halk düşmanlığını öğütleseler de, hızlı bir yöneliş var. Büyük bir kaynaşma içindeyiz. Memleketimize özgü bir sosyalizmi kurma direnci güç kazanıyor. Bu işte de Nazım Hikmet'e başvurmak en sağlam yollardan birisi Nazım Hikmet bütün hayatında esaslı bir düşünceye ölünceye kadar bağlı kalmıştır: Bir tek sosyalizm vardır. O da halkın kurduğu, halkın kuracağı sosyalizm. Ondaki halk inancı sonsuz bir inançtır. Onca, halkın katılmadığı her güzellik, iyilik yarımdır yanlıştır. Biz her milletin kendine özgü sosyalizmi olacak derken, her milletin halkı o sosyalizme dam-

(Devamı Sayfa 4'de)

KÖR

Sol gözü oyulup çıkarılmışa benziyordu. Ufak tefek, muşmula gibi kuru. Yanıbaşımdaki çayını yudumlarken, kendi gibi üst başları harç bulaşığı içinde arkadaşlarıyle konuşyuor, şakalaşıyor, gözgöze geldik mi de beni tanıyormuş gibi gülümsüyordu. Arkadaşları da onun gibi dost bakışlıydılar. Masalarına davet ettiler beni. Gittim, yarenliklerine katıldım.

Sol gözü oyulup çıkarılmışa benzeyen ufak tefek adamın ondört çocuk babası olduğunu öğrendiğim zaman şaşaladım. İki çocukla değme babayiğitin bocaladığı bir devirde on dört çocuk!

Acaba günde ne kazanıyordu?

Sordum, güldü :

— Yıllık kazancımı gün hesabına vursam hergün beş, altı lira ya düşer ya da düşmez.

— Ev kirası?

— O da bunun içinde. Ayda otuz lira veriyorum.

— Kaç oda?

— Bir buçuk,

— On dört çocuk, iki de Köroğlu'yla Ayvaz. On altı kişi bu bir buçuk odada mı oturuyorsunuz?

— Yavruların dördünü yuvadan uçurduk,

Ak sakallı arkadaşı :

— Uçurdu ya, on beşinci çocuk yolda - dedi.

Aklım duracaktı :

— Hâlâ mı?

— Ne yapayım?

— Korunabilirsin.

— Cenabı Allahın binasını yıkamam!

— Peki, böylesine kalabalık bir aile reisi olmaktan bıktığın, başını alıp gidesin olmuyor mu?

— Ben aklı başında bir adamım,

— Hayatından memnunsun öyleyse?

— Bak hele bak!

— Daha kazançlı bir iş düşünüyor musun?

— Delinmedik kabağa girmediğim kaldı. Sıvacılık'tan bir iki yüz lira toplu bir para geçtiydi elime. Kış bastırdı geçen yıl, işler durdu. Hadi dedim, şu birkaç yüzle iyi kötü bir ticaret yapayım. Vurdum işi, sebzeciliğe, Lâkin hemen anladım ki ticaret bana göre değil.

— Niçin?

— Niçin olacak? Kazanmak için müşteriye kazık atmak, malı satın alırken madik oynamak lazım. Böyle şeylerse elimden oldu bitti gelmez. Girdik içeri. Lâkin ne giriş! -İçini dertli dertli çekti, garsona- : Arkadaşlara çay yap benden -dedi, Devam etti- : ...yer demir, gök bakır. Kar desen diz boyu. Sobamız oldu bitti yok. Kömürü kömürcüden kiloyla alırız, Sermayeyi kediye yüklüyeli onu da alamaz olduk. Vay anam vay! Açlık bir yandan. Çocuklar sızlanır, karı öteye döner ağlar. Babaysan bilirsin, dayanabilirsen dayan. Fırladım sokağa. Yağmur bardaktan boşanıyor. İçim kararmış gökyüzü gibi. Hırsızlık edemem, para için adam boğazlayamam, eğri bakmam insanoğluna. Derken sokağın nihayetinde bir madam, Ermeni madamı. O yağmurda kadıncağız beni aramaya çıkmış. Usta dedi, filân yerde tanıdıkların bir sıva işi var, hemen git. Adresi alıp bir koşarım... Allah razı olsun. İnsanın insanı insandır. İnsanın gâvuru, müslümanı olmuyor. Neyse, pazarlığı kestik, ertesi gün başlayacağım. Evlerinin içi sıvanıp boyanacak. Burası lâzım değil, çıkardı bütün bir elli liralık avans verdi. Hey babam hey! Avucumda ellilikle evden top güllesi gibi fırlayışım var... Yağmurmuş, karmış, soğukmuş... Doğru semt, semt bakkalı, kasabı manavı... Ver ,ver, ver. Koynum, koltuğum dopdolu, nasıl giriyorum evden içeri, kumandan gibi!

Sağlam gözünde sanki yeşil bir alev parlamaya başladı. Çaylarımız gelmişti, Sordum :

— Peki, ne olacak bu zor yaşamın sonu? Kulundan, yahut Allahından istediğin bir şey yok mu?

Şahlandı :

— Benim mi? Olmaz olur mu? Hiç bir zaman atılmayacağım bir işin başında terliyerek, kana kana çalışmak, bol bol kazanmak istiyorum!

Arkadaşlarından biri söze karıştı.

— Köpeğin gönlü pek yükseklerdedir ha!

Güldü :

— Elbette yükseklerde olacak. Apartmanda yaşamak istiyorum apartmanda! Bir yandan buz dolabım olmalı, sekiz lambalı, televizyonlu radyom, bir yandan da çamaşır makinem! -Gözleri daldı. Çaylarımızı yudumladık.

Birden ekledi : Değil böyle çay, eşe dosta, gelene geceye rakı şarap değil, şampanya patlatmalıyım şampanya! -Sigara paketini uzattı- : Duman edin bakalım kahbe dünyayı.

Orhan Kemal

Orhan Kemal, Hikayeler I, Bilgi yayınevi, Haziran 1974.